

Szabó Magda

NEKROLÓG JANIKOVSZKY ÉVA EMLÉKÉRE

MEGJELENT:

Népszabadság - Kultúra rovat
2003.07.16.

Levél Janikovszky Évának odaátra

Hát akkor menj, barátom - az voltál, nem barátnő, a kettő külön műfaj -, menj azokhoz, akik már várnak ott, ahol engem is az enyéim, indulj, aludd ki a kínokat, amelyek csak gyötörtek, de megalázni nem tudtak soha. Most már elengedheted magad, amit eddig nem tettél, nem tehetél: visszatartottál panaszszót, rettegést, megfékezted a hanyatlás jeleit meggyötört testeden, védted az elkerülhetetlen csapás korai átélése elől a családot, a barátokat, az országot. Itthon és külföldön olvasók százezreit. A halál megszegyenült bátorságod előtt, amivel álltad a küzdelmet, számomra, aki tudtam, micsoda erővel háritod az újra meg újra jelentkező támadást, nem volt meglepő a magatartásod, én láttalak már harcolni. Volt egyszer, a veszített háború után következő években a munkahelyeden egy osztályidegen kollégád, akit kisöpörtek állásából, mint a szemetet. Magamról beszélek, míg megpróbálom felvázolni mások nem ismerte arcképedet: saját jövődet tetted kockára miattam, míg léptél, s mikor engem a minisztériumból eltávolítottak, hogy ne alázhassanak meg még jobban, a felmondási idő alatt elrejtettél a pártirodán, ahová napközben nem járt be senki, engem meg, az osztályidegent, kinek jutott volna eszébe éppen ott keresni. Most ugyanezt a leküzdhetetlen vakmerőséget éreztem benned, míg betegségéd éve alatt a barát kétségbeesett némaságával végignéztem, mekkora szerepet alakítasz, hogy játszod a drámai szendét azon a végzetes színpadon, amelyre sorsod állított. Szereped szerint azt kell éreztetned, hogy nem veszed észre, ez az utolsó darab, amelyben ilyen módon szerepelsz, ez a búcsúelőadás, amelynek végeztével a függöny mögött már semmi, senki. Drámai szende ilyenkor mosolyog, azt tetted te is, nem éreztetted senkivel azt, ami elkerülhetetlen zárása volt a színdarabnak. Még a foglalkozásoddal együtt járó munkát is elvégezted, míg a betegség ki nem sodort a ringből, de a halál,

állítom, fáradtabb volt nálad győzelme percében, míg végre átélhette, hogy vihet magával oda, ahol szerencsédre már vártak rád, akik előrementek, és akiket soha nem felejtettél el.

Mögötted több könny hull majd, mint valaha el tudtad volna képzelni, gyerek, felnőtt megrendülten néz utánad, az olvasók, az öregek, az elfáradtak, akik életerejét írásaiddal visszaperelted, gyerekek, akik ábrázolásod révén emberközelségbe kerülhettek végre a szüleikkel.

Életed elviselhetetlen zárószakasza ellenére született meg életműved, amelyet a hazában éppúgy illik ismerni, ahogy a nagyvilág megismerte. Amit hálából és elismerésként megkésve kaptál, arról szégyellek beszélni, a riadt visszaszámlálás akkor kapott erőre, mikor a tiéd enyészni kezdett, végre számba vették, mit adtál nekünk és idegeneknek, azt is, ki és hogyan ismerte el vagy köszönte meg. Egy ország, egy világ vált adósoddá, vének rettegését csillapítottad, sűrű napok egyhangúságán ragyogtattad fel az ajándékozni tudás szépséges szivárványfényét. Hiányodat megérzi majd Magyarország, mert ki korhol és vigasztal egyszerre bennünket, vagy ki dicsér iparkodó, de gyarló mivoltunk miatt, ki ad ismét kenyeret az írónak, ha keresetre nemigen van lehetősége, ahogy te tetted azokban a rettenetes években, amikor a Móra Kiadó révén vált a „nem pusztulunk éhen” kikötőjévé: kérésedre kaptuk a munkát, kívüled senkit nem érdekelt, élünk-e vagy meghalunk mind.

Sok adósod lesz a temetéseden, aki végigelemzi magában, mit kapott révén, s te mit adtál nekünk és a nagyvilágnak, méghozzá utóbb már úgy, hogy tudtad, hiába szenvedsz, nem lesz gyógyulás, de csak kezeljenek, hogy minél később fakassz könnyet életükben először az elmúlással találkozó unokáid szeméből. Újra meg újra felvetted a halál odadobott kesztyűjét, te magad nem kerestél se támaszt, se haladékot életed cserepei között. Mindig ilyen voltál, magadnak nem tudtál még segítséget se kérni, amit mégis kaptál, egyedi alkalom volt, de feledhetetlen. Életed legfontosabb szereplőjét temetted, két karommal fogtalak hátulról, utána ne ess a sírba, nem vetted észre, de elviselted, hogy valaki tart.

Most elengedlek, Abigél Horn Micije, elég a kínból, annyit adtál, hogy senki sem kérheti számon, miért nem többet, kérdezni neked van jogod, miért eszmélt fel ilyen későn, aki most érzi meg, ki vagy, ki voltál, sok más tetteiden kívül írók sora köszönheti meg, hogy törni készülő pályája íve helyreállt. Én elmegyek a temetésedre is, és viszem magammal a nélküled meg nem született volna Bárány Boldizsárt és Tündér Lalát, viszem az Abigélt is meg a két gyereklányt, Cilit és Dódit, te sürgetted író társadat, engem, rögzítse emlékeit, azt, amit csak ő élhetett át, és senki más kívüle.

Menj, ne nézz hátra, rám se figyelj, most már aludj. Nem tudom, mit ér halott szemednek, amit most írtam, de talán a lelkeddel visszanézel. És vidd magaddal azt az ígét, amivel anyámat temettem, s ha engem, az osztályidegen üldözöttet a pártirodában rejtegettél, talán vállalható, hogy annak az apostolnak az üzenetével engedlek el, aki engem is elbékíttetett, mikor egy ismétелhetetlen életet úgy minősített: „a nemes harcot megharcolta, futását elvégezte, a hitét megtartotta”. Aludj, Mici, köszönöm, hogy barátod lehettem. Nagyon szerettelek.